מחליף. לאחר שנקלף: **אינו עומד במקום מים.** והלי לכתיב [במדבר כד] כארזים עלי מים שכינה היא דאמרה איהו אמר כארזים כלומר שאין עומדין במקום מים שכינה אמרה עלי מים. וכן כולהו מפרש בגמרא בכה"ג. כנחלים נטיו הוא אמר כנחלים פוסקין לפעמים יצאה בת קול [אמרה] נטיו. הוא אמר כגנות אמרה בת קול עלי נהר. הוא אמר כאהלים יצאה בת קול ואמרה נטע ה': **רוח דרומית.** קשה: **לא עמנו היית באוסף עלה.** שגזר פרעה כל הבן הילוד היאורה[ם] בתמיה ולאי היית כדלקמן: **ומי הושיבך אלל איתני עולם.** שעתידים בניך ליסד בלשכת הגזית והיינו דכתיב איתן מושבך[ו] וכי בין איתני עולם אתה יושב מי הזקיקך לך: **שמחיה עצמו כשם אל.** עושה עצמו אלוה כמו פרעה וחירם: לשון אחר **מי שמחיה עצמו.** כלומר אוי להם לאותן בני אדם שמחיין ומעדנין עצמן בעוה"ז ופורקין עול תורה מעל צוארם ומשמנין את עצמן: **משמו אל.** כשמשיב הקב"ה פדיון לעצמו[ם] ומשלם גמול לצדיקים לעתיד לבא. כך שמעתי: **אוי לה לאומה שתמלא.** אוי לה לאומה שתהיה באותן הימים שיעלה על דעתה לעכב ישראל[ט]: **מי מעיל כסות בין לביא וכו'.** לעכבן שלא יזדקקו זה לזה דמשוכן הוא. כלומר מי הוא שיכול לעכב את ישראל והקב"ה מכניסם: **ליים.** ספינות גדולות כמו (ישעיה לג) ולי אדיר[ם] **יעברנו: וליס מיד כתיס אמר רב ליבא אספיר.** דכתיס היינו מקום שמו כך: **עד אשור מקטל קטילי.**[ל] ומאשור ואילך משעבדי להו שעבודי: **וליס מיד כתיס וענו אשור.** דקטלי להו וענו עבר דמשעבדי להן עד אשור: **כתיס.** רומיס[מ] כלומ' אותן אומות שהביא הקב"ה בנים עתידין להרוג את כל האומות עד אשור ומאשור ואילך מניחין אותן ומשעבדין בהם (ומניחין אותן). ולעתיד קא מיירי: **הן הנה היו לבני ישראל** לא גרסינן אלא ה"ג **הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך עמך לעם הזה מביעי ליה.** שהשיא עצה לבלק שנכשלו בה ישראל הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם[נ]: **ותולה קללתו בחברו.** וכך בלעם לא רצה לתלות שפלות זה בבלק שיהא הוא צריך לבקש עצה

מחליף ושרשיו מרובין ואפילו כל רוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו אלא הוא הולך ובא עמהן כיון שדוממו הרוחות עמד קנה במקומו אבל בלעם הרשע ברכן בארז מה ארז זה אינו עומד במקום מים ושרשיו מועטין ואין גזעו מחליף אפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו כיון שנשבה בו רוח דרומית מיד עוקרתו והופכתו על פניו ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול ממנו קולמוס לכתוב ממנו ס"ת נביאים וכתובים [1]**ויראא את הקיני** וישא משלו אמר לו בלעם ליתרו קיני לא היית עמנו באותה עצה מי הושיבך אצל איתני עולם והיינו [6]דא"ר חייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה אלו הן בלעם איוב ויתרו בלעם שיעץ נהרג איוב ששתק נידון ביסורין ויתרו שברח [3]זכו בני בניו לישב בלשכת הגזית שנאמר [2]ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתיב [3]ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים [4]וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משמו אל (אמר רשב"ל אוי מי שמחיה עצמו בשם אל) א"ר יוחנן אוי לה לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיון לבניו מי מטיל כסותו בין לביא ללביאה בשעה שנזקקין זה עם זה [5]וצים מיד כתים אמר רב [7]ליבון אספיר וענו אשור וענו עבר עד אשור קטלי מיקטל מכאן ואילך משעבדי שיעבודי [6]הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך עמך לעם הזה מיבעי ליה א"ר אבא בר כהנא כאדם שמקלל את עצמו ותולה קללתו באחרים אמר [7]להם אלהיהם של אלו שונא זימה הוא והם מתאוים לכלי פשתן בוא ואשיאך עצה עשה להן קלעים והושיב בהן זונות זקינה מבחוץ וילדה מבפנים וימכרו להן כלי פשתן עשה להן קלעים מהר שלג עד בית הישימות והושיב בהן זונות זקינה מבחוץ וילדה מבפנים ובשעה שישראל אוכלין ושותין ושמחין ויוצאין לטייל בשוק אומרת לו הזקינה אי אתה מבקש כלי פשתן זקינה אומרת לו בשוה וילדה אומרת לו בפחות שתים ושלש פעמים ואח"כ אומרת לו הרי את כבן בית שב

היאך יכשלו בה ישראל אלא בישראל תלה השפלות לומר שהן כלעים. אהלים של קלעים כמו שעושין בשוקים: **בערבות מואב מבר שלג.** שיר: כשהיה אומר לה ישראל כלי פשתן זה בכמה זקנה אומרת לו דמי שוויו וילדה אומרת לו בפחות מכדי שוויו וכן עושין עד ג' לו עד ג' פעמים: **ברור לעצמך.** כל מכשיטין שאתה רואה: **נרלרי.** נודות: **בוער בו.** שהיה משתכר ובוער בו יצר הרע: **בשמיעי.** הוי שומעת לתשמיש: **פיעור.** כך היתה עבודתו של פעור שמתריזים לפניו: ה"ג **כלום מבקשין ממך אלא פיעור והוא עושה ושוב אומרת לו כפור בתורה משה רבך והוא עושה: ויזרו לבשת.** סרו מדרכם והלכו אחר הבשת: **כאהבם.** ממון תאות אהבתם לזונות היו משוקלים שבופרין בהקב"ה: **ופקרלן.** בגופן. ותקרלן [משמע] לשון מקרה: **מאי רפידים.** אמרי דלעיל אפליגו ביה ר"א ור' יהושע במשמעות דשטים נקיטו נמי רפידים דפליגי ביה בכי האי גוונא: **לא הפנו אבות אל בנים.** להיטיב להם: **מפני רפיון ידים.** של תורה ומצות והכי נמי רפידים רפיון ידים הוא כלומר מפני שרפו ידים מן התורה בא עליהם עמלק: **שכר כ"ד אלפים מישראל.** שהרגו בעצתו הלך ליטול מבלק ומזקני מדין: **נמלא שבע קרני.** כך בלעם שאל שכר והרג: **גוו מיני.** חתכו ממנו: **בלעם כן בעור הקוסם הרגו בחרב.** ההוא קרא דיהושע כתיב: **ולבסוף.** שנתן עיניו לקלל את ישראל ניטלה ממנו נבואה ונעשה קוסם: **מסגני ושילטא הואי.** אשת סגניס ושרים היתה: **איין לגברא** [ס]**נגר.** זינתה למושכי חבל ספינה. ל"א נגרי מרגיס: הרגו

ברור לעצמך וצרצורי של יין עמוני מונה אצלה [ס]ועדיין לא נאסר [ע](יין [א] של עמוני ולא) יין של נכרים אמרה לו רצונך שתשתה כוס של יין כיון ששתה בער בו אמר לה השמיעי לי הוציאה יראתה מתוך חיקה אמרה לו עבוד לזה אמר לה הלא יהודי אני אמרה לו ומה איכפת לך כלום מבקשים ממך אלא פיעור [והוא אינו יודע שעבודתה בכך] ולא עוד אלא שאיני מנחתך עד שתכפור בתורת משה רבך שנא' [7]המה באו בעל פעור וינזרו לבשת ויהיו שקוצים [ס]באהבם [8]וישב ישראל בשטים [פ]ר"א אומר שטים שמה רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי שטות [9]ותקראן לעם לזבחי אלהיהן רבי אלעזר אומר ערומות פגעו בהן רבי יהושע אומר שנעשו כולן בעלי קריין מאי לשון רפידים [ס]רבי אליעזר אומר רפידים שמה רבי יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה שנאמר [10]לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים אמר רבי יוחנן כל מקום שנאמר וישב אינו אלא לשון צער [ס]שנא' וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב [11]וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען [12]ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם [נ] [ס]ונאמר [13]וישב ישראל בארץ [ס]נשן [14]ויקרבו ימי ישראל למות [15]וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו [16]ויקם ה' שטן לשלמה את הדד האדומי מזרע המלך הוא באדום [17]ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו' את בלעם בן בעור הרגו בחרב בלעם מאי בעי התם א"ר יוחנן שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה אלף [שהפיל מישראל] אמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב היינו דאמרי אינשי גמלא אזלא למיבעי קרני אודני דהוו ליה גזיזן מיניה [18]ואת בלעם בן בעור הקוסם קוסם נביא הוא א"ר יוחנן בתחלה נביא ולבסוף קוסם אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מסגני ושילטי הואי אייזן לגברי נגרי הרגו

מסורת הש"ס

א) סוטה יא., ב) [סס. לעיל קד. ע"ש], ג) [פי' מומי מלכות איס נקרא איכון אפסר עכיון עכך אפסר ת"], ד) [נ"ל נ:], ה) [מולין ד:], ו) [בע"א ובילקוט ומנמומא ליתא לכל זה], ז) בקרא כאהבס, ח) [בכורות ה:], ט) בכורות ה:, י) [בילקוט ליתא], כ) [בע"א ובילקוט ליתא], ל) [נ"ל מנחים וכ"א בילקוט], מ) [שמות א], נ) [במדבר כד], ס) [לעמי. רש"ש], ע) בא"א ע"פ: והקב"ה מכניסם, פ) בקרא כתיב לא, צ) בא"א ע"פ: כתיס רומיס, ק) כתיס רומיס ליתא בא"א, ר) [במדבר לא], ש) [נ"ל נגדי],

הגהות הגר"א

[א] בא' של עמוני ולא יין. נמחק: [ב] שם ונאמר. נמחק:

מוסף רש"י

ברכן בארז. כארזים עלי מים (תענית כ.). **ארז זה** אינו עומד במקום מים. ואע"ג דכתיב בקרא כארזים עלי מים, הכא לא בלעם קאמר ליה, דבלעם אמר כארזים והמלאך השיבו עלי מים, וכן כולהו, דבלעם אמר כנחלים, דזימנין מתייבשין, וקאמר ליה המלאך נטיו, דאין יבישין לעולם, והיינו דכתיב והפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה, על ידי מלאך, שהשיבו על ידי מלאך (שם). **אפילו כל הרוחות.** שאין קשות (שם). **רוח דרומית.** היא קשה, כדאמרינן (ב"ב כה:) אלמלא כן כך שמעמידה אין כל ברייה יכולה לעמוד בפניה, שנאמר המביעתך יאבר כן יפרס כנפיו לתימן (שם). **לא היית עמנו באותה עצה.** הלא אתה נתחכמה לו ועמה נתישבת בתיתן ומעוין של ישראל (במדבר כד כא). **באותה עצה.** דנתחכמה לו (סוטה יא.). **ישבי יעבץ.** תלמידי יעבץ, יעבץ אדם גדול בתורה היה, דכתיב (דה"א ד) ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמר אם ברך תברכני בתורה והרביתי את גבולי בתלמידים וגו' ויבא אלהים את אשר שאל (סוטה יא. ע"פ תורה תמ:). **ועדיין לא נאסר יין כו'.** דמי"ח דבר דתלמידי שמאי והלל הוא (חולין ד:). **בדברי שטות.** לזנות אל בנות מואב (בכורות ה:). **ערומות פגעו בהן.** ומקרקלן משמע גופן היה פוגע בהן (שם). בעלי קריין. ולשון מקרה הוא (שם). **שריפו עצמן מדברי תורה.** לפיכך בא עליהם עמלק (שם).

תורה אור

1. וַיַּרְא אֶת הַקֵּינִי וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ:
2. וּמִשְׁפָּחוֹת סֹפְרִים יֹשְׁבֵי יַעְבֵּץ תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים שוֹכְתִים הֵמָּה הַקֵּינִים הַבָּאִים מֵחֲמַת אֲבִי בֵית רֵכָב:

דברי הימים א ב נה

3. וּבְנֵי קֵינִי חֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוּדָה מִדְבַּר יְהוּדָה אֲשֶׁר בַּנֶּגֶב עֲרַד וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב אֶת הָעָם:

שופטים א טז

4. וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אוֹי מִי יִחְיֶה מִשְּׂמוֹ אֵל:

במדבר כד כג

5. וְצִים מִיַּד כִּתִּים וְעִנּוּ אַשּׁוּר וְעִנּוּ עֵבֶר וְגַם הוּא עֲדֵי אֹבֵד:

במדבר כד כד

6. וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכָה אִיעָצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמֶּךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים:

במדבר כד יד

7. כַּעֲבָבִים בְּמִדְבָּר מָצָאתִי יִשְׂרָאֵל כְּבִכּוּרָה בְתֵאֵנָה בְּרֵאשִׁיתָהּ רָאִיתִי אֲבוֹתֵיכֶם הֵמָּה בָּאוּ בְּעֵל פְּעוֹר וַיִּזָּרוּ לַבֹּשֶׁת וַיִּהְיוּ שִׁקֻּצִים כְּאַהֲבָם:

הושע ט י

8. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים וַיָּחֶל הָעָם לִזְנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב:

במדבר כה א

9. וַתִּקְרֶאן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ לֵאלֹהֵיהֶן:

במדבר כה ב

10. מִקּוֹל שַׁעֲטַת פָּרְסוֹת אֲבִירָיו מֵרֶעֶשׁ אֲרֻכּוֹ הֲמוֹן גְּלֻגְּלָיו לֹא הִפְנוּ אָבוֹת אֶל בָּנִים מֵרִפְיוֹן יָדָיִם:

ירמיהו מז ג

11. וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

בראשית לז א

12. אֵלֶּה תֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רֹעֶה אֶת אֶחָיו בְּצֹאן וְהוּא נַעַר אֶת בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבָּתָם רָעָה אֶל אֲבִיהֶם:

בראשית לז ב

13. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֻזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד:

בראשית מז כז

14. וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַיִּקְרָא לְבְנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וֶאֱמֶת אַל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם:

בראשית מז כט

15. וַיֵּשֶׁב יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל לְבֶטַח אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ מִדָּן וְעַד בְּאֵר שָׁבַע כֹּל יְמֵי שְׁלֹמֹה:

מלכים א ה ה

16. וַיָּקֶם יְיָ שָׂטָן לִשְׁלֹמֹה אֶת הֲדַד הָאֲדֹמִי מִזֶּרַע הַמֶּלֶךְ הוּא בֶּאֱדוֹם:

מלכים א יא יד

17. וְאֶת מַלְכֵּי מִדְיָן הָרְגוּ עַל חֲלִלֵיהֶם אֶת אֱוִי וְאֶת רֶקֶם וְאֶת צוּר וְאֶת חוּר וְאֶת רֶבַע חֲמֻשֶׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הָרְגוּ בַּחָרֶב:

במדבר לא ח

18. וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הָרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחָרֶב אֶל חֲלָלֵיהֶם:

יהושע יג כב

א (מיי' פ"ט מהל' טומאת אוכלין הל' ג):
ב [מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הל' טז]:
לא ג מיי' פ"י מהל' טומאת צרעת הל' י:

הרגו אל חלליהם. מיתות הרבה משמע שנלאהו והניחו אש תחת הגליבה ותחבו ראשו ונפל לתוך האש. תלייה היינו חנק תחיבה הראש הרג כשנפל לארץ סקילה כשנפל לאור היינו שריפה: **כד תלתין ותלת.** ור"מ לית ליה דר' שימאי דאמר לעיל [ע"א] שלשה היו באותה עלה דפרעה בלעם ואיוב ויתרו דלר' שימאי בלעם היה יותר מן מאתים ועשר שנים דהא היה בעצת פרעה דכל הבן הילוד היאורה תשליכוהו[מ] דלרבי שימאי כל אותן מאתים ועשר שנים שהיו ישראל בגלות מצרים עד מלחמת מדין היה בלעם: **חגירא.** תרגום של פיסח[ס]: **כד קטל יפיה פנחס ליסטאה.** שר צבא ואפילו קטליה אחר כל המלחמה נקראת על שמו: **כבולהו.** מלכים והדיוטות: **לא תפיס ותדרוש.** לגנאי: **לבר מבלעם.** דכל מה דמשכחת ליה לגנאי דרוש:[פ] (**שמא יגא זה לתרבות רעה**) **לאחר שיגא לתרבות רעה אמר ווי.** לכן כתוב דוייג: **א"ל הקב"ה לדואג והלא גבור אתה כתורה למה תתהלל.** לספר לשון הרע על דוד: **לא חסד תורה עליך.** לא חכם בתורה אתה דכתיב (משלי לא) ותורת חסד על לשונה: **מרלחים.** שהרג נוב: **עלי פיך.** ולא בלב: **בתחלה יראו.** הצדיקים היו יראים שלא יאמר אדם ממעשיו של דואג שהולך ומוציא ומגלה: **ולבסוף.** כשמת בחלי ימיו ושב גמולו בראשו ישחקו: **חיל בלע ויקיאנו.** המתן עד שתשכח תורתו: **אמר לפניו ומבטנו יורישנו אל.** אל תמתין לו עד שתשכח אלא תמהר ותסכיתנו: **כי מדרשא.** מאהל זה בית המדרש: **ושרשך מארץ חיים סלה.** שורש שלו תכסה מארץ חיים דלא להוו ליה בנין רבנן: **כל אותיות שבתורה.** שהיה בקי בחסירות ויתירות: **שוקל קלים וחמורים.**

[1]הרגו בני ישראל [בחרב] אל חלליהם אמר רב שקיימו בו ארבע מיתות סקילה ושריפה הרג וחנק א"ל ההוא מינא לר' חנינא מי שמיע לך בלעם בר כמה הוה א"ל מיכתב לא כתיב אלא מדכתיב [2]אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם בר תלתין ותלת שנין או בר תלתין וארבע א"ל שפיר קאמרת לדידי חזי לי פנקסיה דבלעם והוה כתיב ביה בר תלתין ותלת שנין בלעם חגירא כד קטיל יתיה פנחס ליסטאה א"ל מר בריה דרבינא לבריה בכולהו לא תפיש למדרש לבר מבלעם הרשע דכמה דמשכחת ביה דרוש ביה כתיב [3]דואג וכתיב [4]דוייג אמר ר' יוחנן בתחילה יושב הקב"ה ודואג שמא יצא זה לתרבות רעה לאחר שיצא אמר ווי שיצא זה (סימן גבור ורשע וצדיק חיל וסופר) א"ר יצחק מאי דכתיב [5]מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל היום אמר לו הקב"ה לדואג לא גבור בתורה אתה מה תתהלל ברעה לא חסד אל נטוי עליך כל היום וא"ר יצחק מאי דכתיב [6]ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי אמר לו הקב"ה לדואג הרשע מה לך לספר חוקי כשאתה מגיע לפרשת מרצחים ופרשת מספרי לשון הרע מה אתה דורש בהם ותשא בריתי עלי פיך אמר ר' אמי אין תורתו של דואג אלא משפה ולחוץ ואמר רבי יצחק מאי דכתיב [7]ויראו צדיקים ויירא ועליו ישחקו בתחילה יראו ולבסוף ישחקו וא"ר יצחק מאי דכתיב [8]חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע ימות דואג אמר לו חיל בלע ויקיאנו אמר לפניו מבטנו יורישנו אל וא"ר יצחק מאי דכתיב [9]גם אל יתצך לנצח אמר הקב"ה לדוד ניתי דואג לעלמא דאתי אמר לפניו גם אל יתצך לנצח [6]מאי דכתיב יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה אמר הקב"ה לימרו שמעתא בי מדרשא משמיה אמר לפניו יחתך ויסחך מאהל ליהוי ליה בנין רבנן ושרשך מארץ חיים סלה וא"ר יצחק [3]מאי דכתיב [10]איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים איה סופר כל אותיות שבתורה איה שוקל ששוקל כל קלים וחמורים שבתורה איה סופר את המגדלים שהיה סופר שלש מאות הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר [11]א"ר ארבע מאה בעיי' בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר [ולא איפשט להו חד] אמר רבא דבותא למבעי בעיי [7]בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין ואנן קא מתנינן טובא [12]בעוקצין וכי הוה מטי רב יהודה [13]אשה שכובשת ירק בקדירה ואמרי לה [14]זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים אמר הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תלת סרי מתיבתא ורב יהודה שליף מסאני ואתא מטרא ואנן צוחינן וליכא דמשגח בן אלא הקב"ה ליבא בעי דכתיב [11]וה' יראה ללבב אמר רב משרשיא דואג ואחיתופל לא [הוו] סברי שמעתא מתקיף לה מר זוטרא מאן דכתיב ביה איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים ואת אמרת לא הוו סברי שמעתא אלא דלא הוה סלקא להו שמעתא אליבא דהלכתא דכתיב [12]סוד ה' ליראיו א"ר אמי לא מת דואג עד ששכח תלמודו שנא' [13]הוא ימות באין מוסר וברוב אולתו ישגה רב (אשי) אמר נצטרע שנאמר [14]הצמתה כל זונה ממך כתיב התם [15]לצמיתות ומתרגמינן לחלוטין [16]ותנן [3]אין בין מוסגר ומוחלט אלא פריעה ופרימה (סימן שלשה ראו וחצי וקראו) א"ר יוחנן שלשה מלאכי חבלה נזדמנו לו לדואג אחד ששכח תלמודו ואחד ששרף נשמתו ואחד שפיזר עפרו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות [17](א"ר) יוחנן דואג ואחיתופל לא ראו זה את זה דואג בימי שאול ואחיתופל בימי דוד וא"ר יוחנן דואג ואחיתופל לא חצו ימיהם תניא נמי הכי אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם [6]כל שנותיו של דואג לא היו אלא שלשים וארבע ושל אחיתופל אינן אלא שלשים ושלש וא"ר יוחנן בתחלה קרא דוד לאחיתופל רבו ולבסוף קראו חבירו ולבסוף קראו תלמידו בתחילה [3]קראו רבו [16]ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי ולבסוף קראו חבירו [17]אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש ולבסוף קראו [3]תלמידו [18]גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל

יודע לדרוש נקל וחומר: **כמגדל הפורח באויר.** מתג עליונה שלמעלה מן הלמ"ד מפני מה כפופה למטה. לשון מ"ר מפי השמועה. ל"א במגדל הפורח באויר הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל אש הוא טמא אש לאו. ל"א ג' מאות הלכות במגדל הפורח באויר לעשות כישוף להעמיד מגדל באויר כגון שלש מאות הלכות בנטיעות קשואין דאמרן בפירקין דלעיל (דף סח.). ולמורי גרסה דה"ג שלש מאות הלכות במגדל העומד [באויר] ומשנה אחת באהלות (פ"ד משנה ח) דמשתעי בהכי מגדל העומד באויר וטומאה בתוכה כלים שבתוכו טמאים וכן גרסה לר': **רבוסא למבעא בעיי.** וללמוד תורה רחמנא לבא בעי דהא בשני דרב יהודה כולהו תנויי בסדר נזיקין היה כל הגמרא שלהן לא הוה אלא בסדר נזיקין שלא היו מרבין כל כך [לדרוש]: **האשה שכובשת ירק בקדירה.** לא אשכחתיה במסכת עוקצין: **שכובשת ירק.** בחומץ או בציר טהורים דאין מקבלין טומאה ע"י עוקצין אשם נגע טומאה בשרשיו העלין טהורין אשין נעשין יד לעלין מאחר שבכשם אשין מניחין לשם אלא למרלה: **זיתים שכבשן בטרפיהן.** איתא במסכת עוקצין (פ"ב מ"א): **טרפיהן.** עלין שלהן טהורין הזיתים אשין נעשין להם בית יד להכניס להם טומאה: **הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא.** אלא הוה ידע מאי טעמא הן טהורין: **אליבא מתיבתא.** י"ג ישיבות שאנו עוסקין כולן במסכת עוקצין ויודעין לותה יפה ואפי' הכי בהסס[ט] היו חסידים יותר ממנו דאלו רב יהודה כו': **לא סבירי.** לא היו יודעין הלכה לפרשה כתקנה בטעמא: **דלא סלקא להו שמעתא כו'.** אלא זכו לקבוע הלכה כמותן: **ומתרגמינן לחלוטין.** ואנן תנן לשון חלוטין גבי מצורע: **אלופי.** היינו רבי: מוכל

מוסף רש"י

ששוקל כל קלים וחמורים. לדרוש קל מחמור וחמור מקל לפי המסקולת של קל וחומר (חגיגה טו:). **במגדל הפורח באויר.** י"מ שדורשין גופיהו של למ"ד ודורשין בו כל זמן, וי"מ מגדל דור הפלגה, ולי נראה מגדל העמוד באויר גרסינן, והן מהלכות אהלות, מגדל של עץ שקורין מסטי"ר ועומד בתחתו ופתחו פתוח לנקעה אי לאחר שהוא אויר, כמסכת אהלות (פ"ד מ"א) ישנה משנה מגדל העומד באויר (שם). **כולי תנויי בנזיקין.** לא היו גדולים בכל גמרא של ד' סדרים אלא בתלתא בני שלנו (ברכות כ.) אי: למודם לא היה גדול אלא בסדר נזיקין (תענית כד.). **האשה שכובשת ירק בקדירה.** במסכת טהרות היא בפרק שני, גבי ידות מיירי, דקי"ל (עוקצין פ"א מ"ה) כל ידות הבולבין אם נגעה טומאה בהן נטמא גם האוכל הצריך לידות, דיד מכנים ומוציא, כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קיח.) מכל האוכל לרבות הידות וקתני התם אשה שהיא טובלת ירק בידות שלהן טהורין, דכשהיא עולה לאותם הידות משתבחות ואי אפשר ליטול הילקות בידות שלהן, שנאמר ונפסק האוכל מן היד מחמת כביסה. כובסת, שולי"ן בלע"ז, עולה שלא המשקה שלהן ויבשו, דרך אשה כך כובסת ירק ממיס שישתמרו לזמן מרובה. טהורים, העלים והקלחים (תענית כד:). **ואמרי לה.** כי מטא לאידך בפרק שני (דעוקצין מ"א) **זיתים שכבשן בטרפיהן.** כתרגומו עלה (בראשית ח) טרפה, עלין שלהן דהיינו ידות (תענית שם). **טהורים.** הידות להיות טומאה לאוכל, דמו לא חזי למיהוי בית יד (שם) שמוקצין זיתים עם העלין כדי לאחזן בהן, דהוו להו עלין יד לזיתים להיות להם טומאה, כדאמרינן שהיד מגיע טומאה על האוכל, ואם כבשן בטרפיהן בחומץ בעלה תורת יד מן העלין, לפי שהכביסה מרקבתן ומרככתן ואינן לאחזן שוב לאחוז בהן (ברכות כ.). **הויות דרב ושמואל.** כלומר טעם המשניות הללו קשה עלי ככל הקושיות שהיו שני רבותי מתקשין בהן בכל הגמ' (שם) אי: עומק גדול, ולא הוה מהיא ליה (תענית כד:). **תלת סרי מתיבתא.** ב"ג פנים יש בישיבה משנה וברייתא של ששה סדרים ומסכת עוקצין גם היא ב"ג פנים, כגון משנה דבי ר' חייא ומשנה בר קפרא ולוי ותנא דבי שמואל, וכהי אמרינן בגמ' נדרים (מא.) דבי תמני הלכתא ב"ג פנים (ברכות כ.) אי: י"ג ישיבות מיכא בהך מתא דגמרי מסכת עוקצין (תענית כד:). שליף מסאני. משוס עיגור (שם). אין בין מוסגר ומוחלט. בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, לאחר שבלו ימי ההסגר ונראה בו סימני טומאה האחרונים בו, אלא פריעה ופרימה. בגדיו יהיו פרומים ולאשו יהיה פרוע (מגילה ח:). לא יחצו ימיהם. תני ימיו של אדם שלשים וחמש, דכתיב (תהלים ג) ימי שנותינו בהם שבעים שנה (לעיל מט:). ואתה אנוש כערכי. משוב כמותי, מיודעי. חכם שלי, כמו (דברים ח) אנשים חכמים ומיודעים (אבות פ"ג מ"א).

תורה אור השלם

1. ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם:
יהושע יג כב
2. ואתה אלהים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:
תהלים נה כד
3. ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני יי ושמו דואג האדמי אביר הרעים אשר לשאול:
שמואל א כא ח
4. ויאמר המלך לדויג [לדואג] סב אתה ופגע בכהנים ויסב דויג [דואג] האדמי ויפגע הוא בכהנים ויפל ביום ההוא שמנים וחמשה איש נשא אפוד בד:
שמואל א כא ח
5. מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל היום:
תהלים נב ג
6. ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך:
תהלים נ טז
7. ויראו צדיקים ויירא ועליו ישחקו:
תהלים נב ח
8. חיל בלע ויקאנו מבטנו יורישנו אל:
איוב כ טו
9. גם אל יתצך לנצח יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה:
תהלים נב ז
10. לבך יהגה אימה איה ספר איה שקל איה ספר את המגדלים:
ישעיהו לג יח
11. ויאמר יי אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים ויי יראה ללבב:
שמואל א טז ז
12. סוד יי ליראיו ובריתו להודיעם:
תהלים כה יד
13. הוא ימות באין מוסר וברב אולתו ישגה:
משלי ה כג
14. כי הנה רחקיך יאבדו הצמתה כל זונה ממך:
תהלים עג כז
15. והארץ לא תמכר לצמתת כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי:
ויקרא כה כג
16. ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי:
תהלים נה יד
17. אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש:
תהלים נה טו
18. גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב:
תהלים מא י

ו) [ר"ת בטמא בע"ין], ב) [חגיגה טו:], ג) נ"ל ס"ר אמי, ד) תענית כד: ע"ש ברכות כ. ע"ש, ה) נ"ל בשיתא סדרי, ו) [טהרות פ"ב מ"ח], ז) [עוקצי' פ"ב מ"ח], ח) מגילה מ: ערכין טו:, ט) [נ"ל ואמר ר'], י) לעיל סט:, כ) [אהלות פ"ו מ"ג], ל) נילקוט מ"ב סוף רמז תשמח הגירסא ולנסוף קראו אים, מ) [שמות ח], נ) [ויקרא כא], ס) רש"ל מ"ז, ע) נס"ל: הסס.

אוכל לחמי. לומד תורתי: שכפף משכבו של לילה לשל יום. שהיה משמש מטתו ביום כדי שיהא שנע מתשמיש ולא יהרהר אחר אשה כל היום: ונשטלמה ממנו [הלכה]. שהמשביע אברו בתשמיש רעב ומרבה תאוה: ה"ג ט) מהלך על גב המלך ולא גרסינן והיינו: חלבא. כוורת: פסיק [ביה] גירא. בכוורת כלומר שהכה ושברה. ל"א פתחה שברה ונפתחה: מהקדשם מטומאתה. אותה שעה פסק טומאתה ולא בא עליה כשהיא נדה: פקדם לילה. על מעשה לילה פקדתני אם אוכל לעמוד בנסיון של דבר עבירה: לרפסני כל המגלה. חשבת לרפני ולא מגאתני נקי: (זמופי כל יעבר פי) איכו זמא נפל. מי יתן והיה בפי רסן ט) ואפסר לעבר את דברי שלא אומר דבר זה [שלו] בחנני: סר שבכם. מלך שלכם: לפור נדדתו. דעל ידי לפור נטרך כדאמר אדמי ליה כלפור: למריה. העבד נאמן לאדוניו בתוכחתו: כי אני נלנע נכון. אותו נלע היה נכון לי: שאכלה פגה. שקפץ את השעה ליזקק ע"י עבירה: נאספו עלי נכים. בעלי מומין כמו פרעה נכה (מלכים ב כג). והיו מלעיגים עלי ואני כלא יודע. ל"א ולא ידעתי לא הייתי יודע כשמלעיגים כלומר פתאום בא עלי אותו עון שלא ידעתי (עד) שניתן פתחון פה לבייאני: הכי גרסינן בשעה שעוסקין במיפוס כיה דין אומרים הכא על אשם איש מיפסו וכו': י"ח עוגות. ל"א נשיו שלא לעגגן: באנתתי אשתה. אפילו

אוכל לחמי אמר רב יהודה הגדיל עלי עקב אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון ונכשל אמר לפניו רבש"ע מפני מה אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ואין אומרים אלהי דוד אמר אינהו מינסו לי ואת לא מינסית לי אמר לפניו רבש"ע בחנני ונסני שנאמר [1]בחנני ה' ונסני וגו' אמר מינסנא לך ועבידנא מילתא בהדך דלדידהו לא הודעתינהו ואילו אנא קא מודענא לך דמנסינא לך בדבר ערוה מיד [2]ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו וגו' אמר רב יהודה שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום ונתעלמה ממנו הלכה [3]אבר קטן יש באדם משביעו רעב ומרעיבו שבע ויתהלך על גג בית המלך וירא אשה רוחצת מעל הגג והאשה טובת מראה מאד בת שבע הוה קא חייפא רישא תותי חלתא אתא שטן אידמי ליה כציפרתא פתק ביה גירא פתקה לחלתא איגליה וחזייה מיד [3]וישלח דוד וידרוש לאשה ויאמר הלא זאת בת שבע בת אליעם אשת אוריה החתי וישלח דוד מלאכים ויקחה ותבא אליו וישכב עמה והיא מתקדשת מטומאתה ותשב אל ביתה והיינו דכתיב

[4]בחנת לבי פקדת לילה צרפתני בל תמצא זמותי בל יעבר פי אמר איכו זממא נפל בפומיה דמאן דסני לי ולא אמר כי הא מילתא דרש רבא מאי דכתיב [5]למנצח לדוד בה' חסיתי איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מחול לי על אותו עון שלא יאמרו הר שבכם צפור נדדתו דרש רבא מאי דכתיב [6]לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך אמר דוד לפני הקב"ה גליא וידיעא קמך דאי בעיא למכפייה ליצרי הוה כייפינא אלא אמינא דלא לימרו עבדא [3]זכי למריה דרש רבא מאי דכתיב [7]כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד ראויה היתה בת שבע בת אליעם לדוד מששת ימי בראשית אלא שבאה [3]אליו במכאוב וכן תנא דבי רבי ישמעאל ראויה היתה לדוד בת שבע בת אליעם אלא שאכלה פגה [7]דרש רבא מאי דכתיב [8]ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי נכים [ולא ידעתי] קרעו ולא דמו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאם היו קורעין בשרי לא היה דמי שותת ולא עוד אלא בשעה שהם עוסקין [9]בארבע מיתות ב"ד פוסקין ממשנתן ואומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה אמרתי להם הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעוה"ב אבל המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא אמר רב יהודה אמר רב אפילו בשעת חליו של דוד קיים שמנה עשרה עונות שנאמר [9]יגעתי באנחתי אשחה בכל לילה מטתי בדמעתי ערשי אמסה ואמר רב יהודה אמר רב בקש דוד לעבוד ע"ז שנאמר [10]ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים ואין ראש אלא ע"ז שנאמר [11]והוא צלמא רישיה די דהב טב והנה לקראתו חושי הארכי קרוע כתנתו ואדמה על ראשו אמר לו לדוד יאמרו מלך שכמותך יעבוד ע"ז אמר לו מלך שכמותי יהרגנו בנו מוטב יעבוד ע"ז ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא אמר מאי טעמא קנסיבת יפת תואר א"ל יפת תואר רחמנא שרייה א"ל לא דרשת סמוכין דסמיך ליה [12]כי יהיה לאיש בן סורר ומורה כל הנושא יפת תואר יש לו בן סורר ומורה דרש ר' דוסתאי דמן בירי למה דוד דומה לסוחר כותי אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע [13]שגיאות מי יבין [א"ל] שביקי לך ומנסתרות נקני שביקי לך גם מזדים חשוך עבדך שביקי לך אל ימשלו בי [א] אז איתם דלא לישתעו בי רבנן שביקי לך [ב] ונקיתי מפשע רב [1]שלא יכתב סרחוני אמר לו א"א ומה יו"ד שנטלתי משרי עומד וצווח כמה שנים עד שבא יהושע והוספתי לו שנאמר [14]ויקרא משה להושע בן נון יהושע כל הפרשה כולה עאכ"ו ונקיתי מפשע רב אמר לפניו רבש"ע מחול לי על אותו עון כולו אמר כבר עתיד שלמה בנך לומר בחכמתו [15]היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה אם יהלך איש על הגחלים ורגליו לא תכוינה כן הבא על אשת רעהו לא ינקה כל הנוגע בה א"ל כל הכי נטרד ההוא גברא א"ל קבל עליך יסורין קבל עליו [1]אמר רב יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד ונסתלקה הימנו שכינה ופירשו ממנו סנהדרין נצטרע דכתיב [16]תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין נסתלקה הימנו שכינה דכתיב [17]השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני ופרשו ממנו סנהדרין דכתי' [18]ישובו לי יראיך וגו' ששה חדשים מנלן דכתי' [19]והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה בחברון

בשעת אנתתי אשתה בכל לילה: מעטי. תשמיש המטה ענין סחי ומשום (איכה ג) קרי ליה: בדמעתי ערשי אמסה. שבשעת דמעתי אני ממאים את מטתי בתשמיש: יאמרו מלך שבמותי. חסיד שבמותי הרגו בנו ויהו מתרעמין על מדותיו של הקב"ה ונמצא שם שמים מתחלל בפרהסיא: מוטב אעבוד ע"ז. ואחלל את השם אני לבדי ולא יחללו [אותו] כל העם: אמר ליה. מוטי המרכי לדוד הקב"ה לא עביד דינא בלא דינא שמעמיד בנך להרגך דאת מאי טעמא נסבת יפת תואר דאמר דאמו של אבשלום מעבה בת תלמי מלך גשור (שמואל ב ג) ותפסה דוד במלחמה דאין לומר בעבירה באה לו דהא כתיב (מלכים א טו) רק בדבר אוריה החתי: סותר כוסי. דרכו לפנות את סחורתו מעטו מעטו להעמידה על דמיס מועטיס: שגיאות מי יבין. מי יכול להשמר משגגות: אמר לו. הקב"ה: שביקא לך. מחול לך: נסתרות. [מזיד] של געגה: זדים. מזיד של פרהסיא: ה"ג אל ימשלו בי דלא ליתעבו בי רבנן. והיינו אל ימשלו לשון משל שלא ידרשו בחטאתי מכמי הדורות ולא אתיא: שלא יכתב סורחני. שתמחוק אותה פרשה מן המקרא ויסתכם הדבר לעולמים: כל הפרשה. שכתובה כבר שעשית אותו חטא: על אחת כמה וכמה. שלא תעקור: אחטאני באזוב. מכלל שהיה צריך טהרת אזוב כמצורע: בחברון

1. בְּחָנֵנִי יְיָ וּנְסֵנִי צָרְפָה כִלְיוֹתַי וְלִבִּי:
תהלים כו ב
2. וַיְהִי לְעֵת הָעֶרֶב וַיָּקָם דָּוִד מֵעַל מִשְׁכָּבוֹ וַיִּתְהַלֵּךְ עַל גַּג בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיַּרְא אִשָּׁה רֹחֶצֶת מֵעַל הַגָּג וְהָאִשָּׁה טוֹבַת מַרְאֶה מְאֹד:
שמואל ב יא ב
3. וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיִּדְרֹשׁ לָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר הֲלוֹא זֹאת בַּת שֶׁבַע בַּת אֱלִיעָם אֵשֶׁת אוּרִיָּה הַחִתִּי:
שמואל ב יא ג
4. בְּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה צְרַפְתַּנִי בַּל תִּמְצָא זַמֹּתִי בַּל יַעֲבֹר פִּי:
תהלים יז ג
5. לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד בַּיְיָ חָסִיתִי אֵיךְ תֹּאמְרוּ לְנַפְשִׁי נוּדִי הַרְכֶם צִפּוֹר:
תהלים יא א
6. לְךָ לְבַדְּךָ חָטָאתִי וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְּשָׁפְטֶךָ:
תהלים נא ו
7. כִּי אֲנִי לְצֶלַע נָכוֹן וּמַכְאוֹבִי נֶגְדִּי תָמִיד:
תהלים לח יח
8. וּבְצַלְעִי שָׂמְחוּ וְנֶאֱסָפוּ נֶאֱסְפוּ עָלַי נְכִים וְלֹא יָדַעְתִּי קָרְעוּ וְלֹא דָמּוּ:
תהלים לה טו
9. יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי אַשְׂחֶה בְכָל לַיְלָה מִטָּתִי בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה:
תהלים ו ז
10. וַיְהִי דָוִד בָּא עַד הָרֹאשׁ אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לֵאלֹהִים וְהִנֵּה לִקְרָאתוֹ חוּשַׁי הָאַרְכִּי קָרוּעַ כֻּתָּנְתּוֹ וַאֲדָמָה עַל רֹאשׁוֹ:
שמואל ב טו לב
11. הוּא צַלְמָא רֵאשֵׁהּ די דְהַב טָב חֲדוֹהִי וּדְרָעוֹהִי די כֶסֶף מְעוֹהִי וְיַרְכָתֵהּ די נְחָשׁ:
דניאל ב לב
12. כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם:
דברים כא יח
13. שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי:
תהלים יט יג
14. אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר אֶת הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ:
במדבר יג טז
15. הֲיַחֲתֶה אִישׁ אֵשׁ בְּחֵיקוֹ וּבְגָדָיו לֹא תִשָּׂרַפְנָה:
משלי ו כז
16. תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב וְאֶטְהָר תְּכַבְּסֵנִי וּמִשֶּׁלֶג אַלְבִּין:
תהלים נא ט
17. הָשִׁיבָה לִּי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי:
תהלים נא יד
18. יָשׁוּבוּ לִי יְרֵאֶיךָ וְיֹדְעֵי עֵדֹתֶיךָ:
תהלים קיט עט
19. וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ שֶׁבַע שָׁנִים וּבִירוּשָׁלִַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים:
מלכים א ב יא

מסורת הש"ס

ט) [סוכה נב:], כ) בל"י כפייה, ג) ר"ג עליו, ד) ר"מ נע. ע"ש, ה) ר"ת בתהלות ונגעים, ו) [עי' היטב יומא פו:], ז) [יומא כב:], ח) [ל"ל ויתהלך], ט) ל"ל ואפסר,

הגהות הגר"א

[א] גמ' אז איתם נמתק (ועי' רש"י): [ב] שם ונקיתי מפשע רב. נמתק. וכ"ב אז איתם (וכל גירסת רבינו בגמ' כ"ה בע"י):

מוסף רש"י

אבר קטן יש באדם. גוייס גיד, משביעו. בתשמיש, רעב. גופו חסר כח וכעב לעת זקנה, מרעיבו שבע. בכח שלם (סוכה נב:). ובצלעי. בשביל אשתי זו, שמתחלה חטאתי בה, כמו (בראשית ב) ויבן את הצלע, קרעו ולא דמו. אם קרעוני לא מצאו דם (ב"מ נט:).